

Voortgangsnotitie Grondwateronttrekking Delft-Noord 2022

Aanleiding

Op de locatie van DSM in Delft-Noord vindt sinds 1916 een grondwateronttrekking plaats. Oorspronkelijk werd het grondwater gebruikt als koelwater voor de industrie maar dat was na 2009 niet meer nodig. De onttrekking is toen overgegaan naar de Gemeenschappelijke Regeling Beheer Grondwateronttrekking Delft-Noord (GR) en sinds begin 2016 ligt het eigenaarschap en beheer bij de gemeente Delft. De grondwateronttrekking verstoort de natuurlijke grondwaterstanden in de regio, werkt bodemdaling in de hand en kost jaarlijks veel geld. Redenen voor Delft om de onttrekking te willen verminderen en te streven naar het geheel stopzetten ervan op termijn. Het plotseling stoppen van de onttrekking kan leiden tot abrupt stijgende ondiepe grondwaterstanden en waterdruk in de regio en het onregelmatig zwellen van de ondergrond (bodemstijging). Dit kan ongewenste effecten op gebouwen, constructies, waterkeringen en infrastructuur tot gevolg hebben. Om dergelijke ongewenste situaties en mogelijke schade te voorkomen heeft Delft in 2017 besloten te starten met een zeer geleidelijke en zorgvuldige afbouw van de grondwateronttrekking. Er zijn nu vier afbouwstappen gezet (in 2017, 2018, 2019 en 2020). In 2021 is een jaar rust gehouden in de afbouw. Voor 2022 wordt de vijfde afbouwstap voorgesteld.

Deze notitie heeft tot doel:

- Te informeren over de voltooide afwikkeling van de voormalige Gemeenschappelijke Regeling (GR) beheer Grondwateronttrekking Delft Noord.
- Te informeren over het uitzetten en amoveren van de voormalige onttrekkingsinstallatie op het terrein van DSM.
- Te informeren over de geboekte voortgang van de in 2017 gestarte afbouw.
- Het besluiten over het uitvoeren van de vijfde afbouwstap in 2022 toe te lichten.

Beleidsuitgangspunten

Uit eerder onderzoek is naar voren gekomen dat het afbouwen van de onttrekking mogelijk invloed kan hebben op de stabiliteit van waterkeringen, het zoutgehalte van oppervlaktewater, het verspreidingsgedrag van oude bodemverontreinigingen, bodembeweging (bodemstijging) en het niveau van het ondiepe grondwater (wateroverlast).

Het Hoogheemraadschap van Delfland heeft aangegeven dat alle waterkeringen voldoende robuust zijn om de afbouw zonder problemen te doorstaan. Ten aanzien van het zoutgehalte van het oppervlaktewater wordt met het routinematige meetnet voldoende vinger aan de pols gehouden. Doordat er minder grondwater wordt onttrokken, vermindert ook de aanzuigende werking in de wijde omgeving op de omliggende bodemverontreinigingen zodat hier geen problemen te verwachten zijn. Daarmee blijven er bij een zeer geleidelijke en zorgvuldige afbouw twee aspecten die aandacht vragen over, te weten een mogelijke ongelijkmatige stijging van de bodem en mogelijke wateroverlast door ondiepere grondwaterstanden. Hiermee zijn vele belangen gemoeid en gezien de unieke situatie in Delft is er vooraf niet op alle vragen een pasklaar antwoord voor handen.

Door de afbouwstappen nauwgezet te monitoren wordt steeds beter inzichtelijk of de grondwaterstanden en andere parameters naar verwachting reageren of dat er mogelijk afwijkingen gaan optreden. Op basis van dit groeiende inzicht wordt het afbouwtempo nader bepaald, afgestemd met de omgeving en het bevoegd gezag en worden eventueel maatregelen getroffen. Kortom, de gemeente Delft zal de onttrekking met beleid afbouwen en het beleid hieromtrent zal zich komende jaren steeds verder uitkristalliseren. In 2020 zijn de beleidsuitgangspunten voor het laatst geactualiseerd en voor 2022 is er geen aanleiding om deze aan te passen. Deze uitgangspunten worden hieronder kort toegelicht.

- a. Afbouwen van de grondwateronttrekking verloopt zeer geleidelijk en zorgvuldig over een tijdsperiode van ten minste 10 jaar en beoogt een volledige stopzetting van de grondwateronttrekking op termijn.
- b. De gemeente Delft richt haar monitoring tijdens de afbouw op bodemstijging en wateroverlast.
- c. Open en transparante communicatie, informatievoorziening en zorgvuldige besluitvorming met voldoende ruimte voor input van belanghebbenden.
- d. Het afbouwtempo wordt bepaald op basis van de onderstaande aspecten en criteria:
 - i. Resultaten van de concrete monitoringsgegevens en het voortschrijdend inzicht in het daadwerkelijke gedrag van het grondwater- en bodemsysteem.
 - ii. In een gebied mag de snelheid van eventuele bodemstijging de snelheid van de eerder met het monitoringsprogramma gemeten bodemdaling in dat gebied niet overschrijden.
 - iii. Criteria voor de mate waarin grondwaterstanden tijdens een afbouwstap van de prognose af mogen wijken. Deze criteria worden per afbouwstap vooraf aangegeven.
- e. Voor schade als direct gevolg van het afbouwen van de grondwateronttrekking is er een Nadeelcompensatieregeling Afbouw Grondwateronttrekking Delft opgesteld.
- f. Ten aanzien van grondwateroverlast treft de gemeente Delft tijdig maatregelen in de openbare ruimte op die plekken die voor de afbouw van de grondwateronttrekking gevoelig zijn. Buiten de openbare ruimte treft de gemeente geen maatregelen.
- g. De gemeente Delft spreekt perceeleigenaren en woningbezitters voortdurend aan op de eigen verantwoordelijkheid voor waterdichte huizen en het ontwateren van percelen in de voor de afbouw van de onttrekking gevoelige gebieden.
- h. Het aanpakken van wateroverlast valt onder de brede regie van het toekomstbestendig maken van de gemeente Delft ten aanzien van de voortschrijdende bodemdaling en klimaatverandering.

Afwikkeling voormalige GR, stand van zaken

Per 1 januari 2016 is de GR opgeheven en heeft de gemeente Delft het beheer en eigendom van de onttrekking overgenomen. In 2021 is tot slot het resterende vermogen uit de voormalige GR vereffend. Daarmee is de afwikkeling van de voormalige GR nu geheel afgerond.

Historisch moment: Eeuw oude onttrekkingsinstallatie DSM is uit.

Op 28 januari 2022 werd op het terrein van DSM de laatste grondwaterbron uitgezet. Een historisch moment na een eeuw vrijwel ononderbroken draaien. De nieuwe installatie van de gemeente heeft de grondwateronttrekking nu geheel overgenomen. De nieuwe installatie is beter te controleren door de moderne techniek. Dit is van belang om de afbouw van de onttrekking gecontroleerd te kunnen vervolgen.

Amoveren voormalige onttrekkingsinstallatie

Nu de voormalige onttrekkingsinstallatie op het terrein bij DSM in onbruik is wordt het tijd deze op te ruimen. Dit is een verplichting die in 2009 bij de overname van de grondwateronttrekking door de overheden is aangegaan. Omdat het amoveren van de installatie op het DSM-terrein veel afstemming vraagt met de gebruikers van het terrein is een samenwerkingsovereenkomst gesloten. Binnen deze overeenkomst wordt het amoveren van de installatie gezamenlijk voorbereid.

Voortgang afbouw, stand van zaken

Monitoring

Van het oorspronkelijke debiet is nu 40% afgebouwd. Om te kunnen volgen hoe de afbouw zich voltrekt, is er sinds 2014 een intensief monitoringsprogramma actief waarover jaarlijks wordt gerapporteerd. Gedurende vier jaar heeft de gemeente Delft de grondwateronttrekking afgebouwd. In 2021 is een rustpauze ingelast. Van zowel de afbouw als de rustpauze zijn de effecten nauwgezet gevolgd. Uit de monitoringsrapportage over 2021 blijkt dat de in 2020 geconstateerde beperkte bodemstijging zich stabiliseerde in 2021. Eind 2021 is begonnen met het stap voor stap uitzetten van de sterk verouderde installatie op het terrein van DSM. Doordat de oude installatie werd uitgezet en de nieuwe installatie het overnam is de onttrekkingskegel in het diepe grondwater verplaatst naar zuidwest, in de richting van de nieuwe installatie. Voor Noord en Centrum Delft betekent deze verplaatsing dat daar de stijghoogte van het diepe grondwater is toegenomen. Een toename van deze stijghoogte treedt ook op bij het doorvoeren van een afbouwstap. Voor Noord en Centrum Delft is het effect van de verplaatsing vergelijkbaar met het effect van een halve afbouwstap.

Communicatie

De gemeente Delft heeft in 2021 wederom invulling gegeven aan het uitgangspunt “*Open en transparante communicatie, informatievoorziening en zorgvuldige besluitvorming met voldoende ruimte voor inbreng van belanghebbenden*”. Structureel organiseert de gemeente informatiebijeenkomsten voor bewoners, stakeholders en de mede-overheden. Deze zijn echter door de COVID-19 maatregelen niet doorgegaan in 2021. Wel zijn belanghebbenden geïnformeerd over de voortgang van de grondwateronttrekking door middel van een online meeting en de website www.delft.nl/grondwateronttrekking. Hier zijn ook de onderzoeks- en de monitoringsrapporten te vinden. Via de website <https://www.diver-hub.com/public/> is het burgerportal te openen met daarin de meest recente stijghoogtes (grondwaterstanden) van het grondwatermeetnet van Delft.

Melding vijfde afbouwstap

Voor de vijfde afbouwstap is in 2020 een melding gedaan bij het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag heeft hierop besloten dat een vijfde afbouwstap is toegestaan. In 2021 is de afbouwstap uitgesteld naar 2022. Het besluit op de melding uit 2020 is nog steeds geldig waarmee geen nieuwe melding nodig is.

Besluit vijfde afbouwstap

In 2020 blijkt voor het eerst dat er dicht rond de onttrekking sprake is van een beperkte bodemstijging. Dat was reden om de afbouwstap in 2021 uit te stellen. Gedurende 2021 bleek dat de bodemstijging zich stabiliseerde en dat afbouw weer zonder onvoorziene problemen in de omgeving mogelijk was. Dat was op tijd om de effecten op te vangen van het uitzetten van de oude installatie. Hierdoor verplaatste de onttrekkingskegel zich naar het zuiden. Voor Noord en Centrum Delft betekent deze verplaatsing dat daar de stijghoogte is toegenomen. Een toename van de stijghoogte treedt ook op bij het doorvoeren van een afbouwstap. Voor Noord en Centrum Delft is het effect van de verplaatsing vergelijkbaar met het effect van een afbouwstap. Om te voorkomen dat het gecombineerde effect van zowel verplaatsen als afbouwen in totaal tot meer effect leidt dan gepland wordt voor 2022 de afbouwstap een maand later gestart. Aan de hand van de daadwerkelijke metingen wordt de afbouwstap zo ver als mogelijk doorgevoerd. Uiteindelijk is het streven dat de diepe grondwaterstand zich volledig herstelt onder Delft.